

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 13

ZATERDAG 26 MAART 1932

Foto Rüedi

AAN HET MEER VAN LUGANO

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

AAN HET MEER VAN LUGANO (ILL.)	BLZ. 145
DE FAMILIE HOLT, DOOR SUZAN GLASPELL (16) . . .	BLZ. 146
OUDE BOOMEN (GEDICHT), DOOR GEERTRUIDA CARELSEN	BLZ. 147
BATH (GEÏLL.), DOOR Dr. JULIETTE BINGER	BLZ. 148—150
DE HERLEVING VAN DEN VOLKSDANS (GEÏLL.), DOOR Dr. ELISE VAN DER VEN-TEN BENSEL	BLZ. 150—152
DE HEILIGE GRAFKERK (GEÏLL.), DOOR R. B. VAN WULFFTEN PALTHE	BLZ. 152—153
APHORISMEN, DOOR M. W. B.	BLZ. 153
EEN ZINRIJKE MUGGENVAL, DOOR Dr. J. BERGNER	BLZ. 153—154
DE HAARLEMMERMEERPOLDER (GEÏLL.), DOOR J. SPRUIT	BLZ. 154—155
EEN TOSCAANSCH STAD IN DE LATERE MIDDELEEUWEN, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (II)	BLZ. 155—156
WENKEN VOOR TUINBEPLANTING. (MUUR- OF ROTSTUINEN?) (GEÏLL.), DOOR B.	BLZ. 156

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74-76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

DE FAMILIE HOLT

16)

DOOR SUZAN GLASPELL

LINCOLN weifelde en wachtte toen — onwillig. Toen zij bij haar waren, zeide Blossom: „Lieve Paul, als Lincoln hard wil lopen, laat hem dan begaan. Je zult zelf ook spoedig hard kunnen lopen, maar houd Lincoln niet tegen. Dat is niet eerlijk”.

Miss Jewett keek verwonderd. „Ik probeer hen zooveel mogelijk bij elkander te houden. Dat maakt het gemakkelijker voor Paul”.

„Ja, maar je kunt Lincoln niet altijd zoo terughouden”.

Paul's gelaat betrok. „Wanneer komt Vader weer terug?” vroeg hij.

„Ik weet niet precies wanneer”.

„Morgen?”

„Ik denk van niet”.

„De volgende week?”

„Misschien”.

„Ik vind het leuker als hij hier is”.

„Ja, schat, ik ook. Maar Vader heeft andere dingen te doen”.

„Wat voor dingen?”

„Werk”.

„Ik wil hem terug hebben. Ik wil hem nu hebben”. Hij liet zich op het gras vallen en begon te schreeuwen en te trappen.

„Kom, kom”, zeide Miss Jewett tot Paul, en tot Blossom: „Hij wordt zoo gauw moe”.

„Paul!” riep zijn moeder, „Laat dat; je bent geen baby, je bent een jongen en handel daarnaar”.

In zijn verwondering over den toon, hield Paul midden in een schreeuw op en keek haar aan.

„Je kunt niet alles dadelijk hebben, als je het verlangt — het is beter, dat je dat nu weet. Als je weer begint te gillen — hij was op het punt dat te doen — dan houd ik niet van je. Niemand houdt van een huilebalk”.

Miss Jewett bracht Paul weg, haar lippen saamgeperst van afkeuring over zooveel strengheid.

„Ik moet zelf meer over hen gaan”, dacht Blossom. Lincoln had met Miss Jewett erover gesproken, dat Paul niet moest worden gedwarsboomd. Natuurlijk moest hij soms worden tegengesproken, anders zou hij onuitstaanbaar worden en zijn broer ook, die altijd moest toegeven en den geheelen dag moest opofferen. Het was moeilijk, maar zij zou er iets tegen moeten doen en een beter evenwicht bewaren.

Eenigszins uit haar humeur wandelde zij naar haar tuin en

het scheen vreemd, dat planten, die zij in het voorjaar geplant had, nu in bloei stonden alsof er niets veranderd was. Zij herinnerde zich den namiddag, toen zij de zaden van deze viooltjes en leeuwenbekjes had geplant. Zij had niet kunnen droomen, dat, wanneer deze vroolijke bloemen zouden uitkomen, haar eigen leven uitgebloeid zou zijn. Zij zou toen niet hebben kunnen gelooven, dat het nu zoo zijn zou.

Zij stond bij de delphinium, die zij tusschen de irissen gezet had. Verheiden, de tuinman van haar vader, had dat niet goedgekeurd. Hij had gezegd: „Wat goed is voor de delphinium, is niet goed voor de irissen. Ieder moet zijn eigen plaats hebben”. Hij had gesproken, zooals haar vader zou hebben gedaan en zij had zich ietwat superieur gevoeld en had gezegd, dat het soms interessant was om dingen te doen, zooals het niet behoorde, alleen om te zien, wat er zou gebeuren.

Wel, zij had dat gedaan — wat was er gebeurd? Hoe stond zij nu? Hadden menschen als haar vader gelijk? Zou zij moeten blijven, waar zij geplant was, om te kunnen gedijen en bloeien?

Zij stak de handen in de aarde en begon de delphinium en de irissen te verzorgen, alsof hun een onrecht was aangedaan, dat zij moest goedmaken.

Zij keek op, toen zij een auto hoorde.

Het was haar vader's auto. „Dat beteekent niets goeds”, zeide zij tot zichzelf en kneep de handen ineen, niet uit angst, hoewel dat niet vreemd geweest was, maar om de aarde er af te vegen.

Haar vader had zulk een haast om uit te stappen, dat hij de deur niet open kon krijgen en, in plaats van te wachten tot de chauffeur die open deed, begon hij er machteloos tegen te trommelen — een eigenaardig gezicht.

Hij kwam vlug naar haar toe. „Ik moet je spreken. We zullen maar naar binnen gaan”, zeide hij bruusk.

„Ik zal de thee laten komen”, zeide Blossom.

„De thee kan mij niet schelen, ik kom niet om thee te drinken”.

„Dan zal ik een whisky-soda laten brengen”.

„Daar kom ik ook niet voor”.

„Gaat u zitten, Vader”, zeide zij kalm.

„Het kan mij niet schelen, of ik zit of sta. Blossom! Het is toch niet waar, wel?”

„Over Lincoln?”

„Over jou! Het is toch niet waar, dat je Ambrose Holt in je auto hebt meegenomen?”

„Ja, Vader”, zeide zij, „dat is zoo”.

Hij ging zitten, zoo plotseling, dat zij ervan schrikte.

„Vader, kom! Het is zoo erg niet, vindt u wel? Ten slotte is hij toch Lincoln's vader”.

„Lincoln's vader! Lincoln's vader! Het is zoo erg niet! Je moet idioot zijn”, zei hij bitter.

„Ik ben nogal idioot geweest, maar nu veel minder”.

„Zwijg!” commandeerde hij. „Weet Lincoln ervan af?”

„Hij wist het van den eersten keer”.

„De eerste keer? Hoe vaak —?”

„Ik heb hem tweemaal meegenomen. Maar, Vader, hij is werkelijk heel aardig”.

Hij staarde haar aan. „Ik heb nooit gedacht, dat je veel verstand hadt, maar ik dacht wel, dat je meer hadt, dan waarvan je blijk geeft”.

„Het komt mij voor, zeide Blossom, „dat ik meer verstand krijg”.

„Laat dat, laat dat!”

„Maar Vader, hoe kan ik met u spreken, als ik niets mag zeggen?”

„Dat is dus de reden, waarom Lincoln weg ging”.

„Ja en omdat ik hem vertelde, zooals ik u nu vertel, dat ik er beu van ben om als een kind behandeld te worden of als een idioot”.

„Je bent idioot, je bent idioot!”

„Ik wil niet, dat u dat tegen mij zegt, Vader”.

„Je wilt niet? Hoe wil je dat beletten? Zeg eens, hoe wil je dat beletten?”

„Ik weet het niet, op het oogenblik, als u zoo buiten uzelf bent”.

„Buiten mijzelf! Wie is er buiten zichzelf?”

„U en over niets”.

„Niets? Is het niets, dat je ons te schande gemaakt hebt en dat je man je verlaten heeft?”

„Ik heb u niet te schande gemaakt. Kan ik niet met mijn eigen schoonvader uit rijden gaan?”

„Je schoonvader? Je noemt hem je schoonvader?”
 „Ik geloof, dat dat de officieele verhouding is tusschen ons”.
 „Kijk eens hier, jonge dame! Kijk eens, wij erkennen dezen schooier niet, begrijp je? Begrijp je?”
 „Ja, Vader, zeker, ik begrijp u. U erkent hem niet, maar ik misschien wel”.

Hij kon haar slechts aanstaren. „Waarom heb je je verstand verloren?”

„Ik geloof niet, dat ik het verloren heb”.

„Komt Lincoln terug?”

„Hij schreef mij, dat hij niet terug kwam, maar misschien doet hij dat wel”.

„Het is dus zoo ver gekomen in onze familie, die schande”.

„Het is geen schande”.

„Is het geen schande? Is het geen schande, dat je omgaat met den laagsten man in de stad — ons allen vernedert — ons tot de risée van de stad maakt? Is het geen schande, dat je je zoo schaamteloos gedraagt? Dat je man wegloopt? Wat ga je nu beginnen?”

„Wel, ik denk, dat ik eenvoudig hier blijf. Wat zou ik anders doen?” vroeg zij met een lach, waaruit voor het eerst geen zekerheid klonk.

„Nu, kijk eens hier”, zeide hij. „Ik wil het niet hebben, begrijp je? Als ik neen zeg, dan is het neen! Ik ben niet van plan toe te staan, dat je van je man gaat scheiden”.

„Ik wil niet van hem scheiden”.

„Je moet hem schrijven en vragen om terug te komen. Je zult hem vertellen, dat je als een dwaas gehandeld hebt en er spijt van hebt”.

„Dat zal ik niet doen”, zeide zij.

„Maar ik zeg, dat je het doen zult!”

Zij bleef hem slechts aanstaren en week niet in het minst terug.

Zijn houding veranderde. „Kijk eens hier, Blossom, laat ons nu eens kalm praten”.

„Ja”, zeide zij, „laten wij dat doen”.

„Misschien moeten wij niet te veel van je verlangen. Je hebt alles gehad, wat een meisje kan verlangen. Je weet niets van de wereld af; je kent alleen je eigen genre menschen”.

„Ja en daar heb ik genoeg van”.

„Kom, kom!” Hij hield zijn hand op. „Wij zouden verstandig praten. Je hebt een verwend leven gehad en je hebt absoluut geen ervaring en daarom zullen wij trachten je te vergeven. We zullen probeeren het je te vergeven”, voegde hij grootmoedig eraan toe. „Maar je moet inzien — als je den boel zoo in de war stuurt — dat je je moet laten leiden door menschen, die verstandiger zijn”.

„Ik heb werkelijk behoefte aan iemand, die wijzer is dan ik”.

„Natuurlijk, natuurlijk”.

„En daarom ben ik naar Ambrose Holt gegaan.”

Hij was sprakeloos en zij had medelijden met hem; zijn geelaat was vertrokken.

„Blossom!” riep hij op verschrikten toon. „Ben je gek?”

„Neen, Vader, ik ben niet gek. Maar Ambrose Holt is wijzer dan ik. En om u de waarheid te zeggen, Vader”, zei zij zacht, „hij is ook wijzer dan u”.

Hij viel achterover in den diepen stoel.

„Ik zal den whisky halen”, zeide zij.

Hij was te ontgaan om haar tegen te houden.

„Hier Vader”, zeide zij, toen zij terug kwam met het schenklad. „En ik zal ook wat nemen”.

„Vader”, begon zij, „ik wil niet met u twisten; u bent altijd zoo goed voor mij geweest. Op uw manier, zoo goed als maar mogelijk was. Maar, ziet u, het is zoo. Ik ben er beu van om voor idioot te worden gehouden”.

„Handel er dan niet naar!”

„Ik kan mij begrijpen, dat het nogal buitenissig is, dat ik meneer Holt mee uit rijden neem”.

„In den wagen, dien ik je gaf”.

„Ja”, glimlachte zij, „daar heb ik ook aan gedacht. Het is jammer. Maar den eersten keer — kwam het geheel toevallig. Ik was het niet van plan. Ik kwam hem toevallig tegen”.

„Waar?”

„Daar bij de houtwerf”.

„Een mooie boel! De houtwerf! Een mooie boel!”

„En ik dacht, dat ik misschien Lincoln kon helpen. Ik probeer zoo heel erg om hem te helpen”.

„Je denkt toch zeker niet, dat je er veel succes mee gehad hebt, hè?”

„Misschien niet. Het ziet er nogal poover uit. Wij zullen

zien. Maar het kan niet ontkend worden, dat ik Ambrose Holt een heel interessant mensch vind. Hij is inspireerend”, zeide Blossom.

„Zoo, is hij zoo inspireerend, waarlijk! Inspireerend! Een schooier, een man, die zijn familie in den steek laat en die je man te schande heeft gemaakt en zijn leven heeft geruïneerd — je vindt hem inspireerend!”

„Ja, werkelijk”, zeide Blossom.

„Dan vind ik je een idioot”.

„Beste Vader —”.

„Noem mij geen beste vader!”

„En noem mij geen idioot; dat is nu vaak genoeg gebeurd. Het is niet goed voor mijn karakter. En daarbij geloof ik het niet”.

„Blossom! Wat is er toch met je gebeurd?”

„Ik weet het niet”, zeide zij, met den vinger over den rand van haar glas strijkend. „Iets, ik weet niet precies wat”.

„Wij zullen een dokter moeten raadplegen”.

Zij lachte. „Ik heb geen dokter nodig. Ik zou graag een vader hebben, als die naar mij wilde luisteren”.

„Ik luister, kind, ik luister”. Hij was vriendelijk nu, want hij was bang.

„Lincoln en ik hebben zulk een groot succes niet gemaakt van ons huwelijk”.

Hij ging voorover zitten, alsof de woorden geëlectriseerd waren en hij een schok gekregen had. Toen hij weer achterover leunde, leek hij ouder en zij had spijt, maar zij nam het niet terug of wijzigde het niet.

„Ik geloof dat niet”, zeide hij. „Het is mij vroeger nooit zoo voorgekomen. Dit is slechts een dwaze stemming; je draait alles om”.

„Ik geloof niet, dat ik de zaak omdraai. Ik tracht de zaak goed in te zien. Ik denk, dat Lincoln's vader mij zal kunnen helpen”.

„Natuurlijk! Hij is de juiste man om over een huwelijk te raadplegen! Hij maakte er zulk een succes van. Kom, kom. Als je hulp nodig hebt, zal ik je helpen. Je wilde Lincoln hebben en je kreeg hem. Hij nam op zich om je te onderhouden, je hebt kinderen, je bent al dien tijd gelukkig geweest en er is geen reden om niet verder gelukkig te blijven, behalve dat je het in je hoofd schijnt te hebben gehaald om veel gedoe te maken om niets. Ik wil het niet hebben en daarmee uit!”

Zij zette haar glas neer, nam het weer op en zette het weer neer en keek haar vader aan. „Ik vrees, Vader”, zeide zij bedroefd, „dat u en ik niet veel verder komen met praten”.

„O, we zullen ver genoeg komen. Het geeft niets om over alles te praten. Het is niet noodig en het is niet behoorlijk. Je denkt misschien, dat je moeder en ik elke minuut van ons huwelijk gelukkig geweest zijn? Je denkt, dat het tot het einde toe duurt, op de manier, waarop het in het begin was? Als je dat denkt, dan weet je niet veel van het leven af; als je denkt, dat Lincoln zal voortgaan je het hof te maken, alsof hij je niet had —”.

„Maar dat denk ik niet; dat is het niet, wat ik wil”.

„Om 's hemels wil, wat wil je dan wel?”

(Wordt vervolgd)

OUDE BOOMEN

DOOR GEERTRUIDA CARELSEN
 (EEN LENTELIED VOOR OUDE MENSCHEN)

Oud is de wereld. Doch haar jeugd

Komt ieder jaar weer boven:

Laat, met der vinken lentevreugd,

Ook ons de lente loven!

De oudste boomen staan gereed

Hun knoppenschat te ontplooiën

En met hun groene voorjaarskleed

Zich als weleer te tooiën.

Laat u door linde, beuk noch eik

In levenslust beschamen.

Wees aan dat oude hout gelijk;

Verheug u met hen samen.

Laat door den helderen zonneschijn

Uw nevelzin verdrijven:

Leer van de boomen oud te zijn

En nochtans jong te blijven!

(Naar een gedichtje van Prof. J. A. Maercker 1804—1889, een vriend van de Humboldts)

DE ABBEY (LINKS) EN DE PULTENEY-BRUG TE BATH

BATH

DOOR DR. JULIETTE BINGER

BATH, de bekende badplaats, het Spa van Groot-Brittannië, is een liefelijk stadje, in een kom tusschen heuvels gelegen. Het is de eenige plaats in Engeland, waar heete bronnen uit den grond opwellen, wier water aan tal van menschen genezing heeft gebracht. Volgens de sage zijn deze bronnen het eerst ontdekt door den legendarischen vader van den even legendarischen King Lear, maar historisch waren de Romeinen de stichters. Onder de moderne „Pump-room” (Koerzaal) heeft men een geheel badhuis gevonden, dat men nog steeds verder uitgraaft, met warme-luchtkamers, afkoel-ruimten, zweetbaden en alle luxueuze ingenieuziteit, die de Romeinsche badhuizen kenmerkte. In de groote bassins, die nu geheel open gelegd zijn, dampst het geel-groene water, dat volgens moderne onderzoekingen radium bevat, en goudvischjes zwemmen er lustig in rond, zich niet storende aan de hitte van het water, zooals in Vespasianus' tijd ook de Romeinen gedaan hebben, die in Bath' milder klimaat een kleine vergoeding zullen gevonden hebben voor het gemis van hun zon in het nevelige Britannia. ☼ De stad maakt nu een zeer deftigen indruk met haar breede straten en statige woonhuizen, haar prachtige parken en pleinen. Hier wonen veel gepensioneerde militairen, die in het zachtere klimaat en het warme water genezing zoeken tegen de jicht, welke in Englands mist en met het Engelsche overmatige vleesch-gebruik wel een vijand van de Engelsche lichamen *moet* zijn. Ze lijken eigenlijk allen op elkaar, die badgasten, die in de najaarsdagen toen ik de stad bezocht hier rondliepen: de heeren lang, kaarsrecht of even gebogen, witte snor, scherp, onbewegelijk gelaat. De dames, met stokken of in wagentjes, velen nog met kapsels uit den Victoria-tijd, in ieder geval niet modern. — 's Zomers zal het hier wel veel vroolijker zijn: in de nevelachtige herfstsdagen ligt er een nevel van verveling over deze plaats, die de charme van internationaliteit mist, welke de petillante geur uitmaakt van de beroemde badplaatsen op het continent. ☼ 's Zondags, de dag der Engelsche verveling, is hier een dag van klokkeklanken. Het is, alsof een reus uit het gebergte komt, en de stad gebruikt om er muziek van te maken. Is het niet, alsof de ongelooflijk vele torenspitsen die uit Bath opsteken — de merkwaardigheid dezer plaats — de pianotoetsen zijn, waarover zijn handen glijden? Met de linkerhand slaat hij statige accoorden aan, diepe en vrome wijzen; met de rechterhand

speelt hij vriendelijke melodieën, doet hij luchtige gamma's klateren. Nooit, ook niet in een Italiaansche stad, heb ik zoo veel verschillende melodieën uit de kerkklokken hooren oprijzen als in dit stedeke. ☼ Het klokke-luiden van Bath heeft een geschiedenis. ☼ In de 17de eeuw had Bath allermint een goeden naam. Men ging er heen voor het geneeskrachtige water, maar de plaats was berucht om haar vuilheid, het gebrek aan comfort, en de wanorde. Toch was de stad een middelpunt van „fashion”, waar de „upper ten” elkaar ontmoetten, maar „fashion” en „high-life” waren hier van een zeer eigenaardig gehalte! Men kwam hier om het water te gebruiken, te kaarten, te dobbelen en te dansen. De balzalen waren berucht en bezocht om de slechte manieren, die hier heerschten. De heeren kwamen met bemodderde rijlaarzen binnen, en dansten met de dames, wier kostbare japonnen vaak in één avond bedorven werden door de onzachte aanraking met de modderlaarzen. Of het juist daarom was, dat „men” zoo gaarne hier kwam? De dames zorgden wel, dat ze genoeg japonnen bij zich hadden! ☼ Toen kwam Richard Nash, Beau Nash, zooals zijn naam nog steeds in Bath bekend is. Gesjeesd student was hij, weggejaagd uit Oxford, weggejaagd uit de Temple-Hall in Londen, waar hij in de rechten studeerde, weggejaagd uit het leger. Hij kwam ± 1700 berooid en platzak in Bath, en zag, dat van deze plaats iets te maken was. Hij gaf aanwijzingen, en spoedig kreeg hij zulk een invloed, dat iedereen zich in zake Bath-aangelegenheden tot hem wendde. De gesjeesde student werd door een gril van het lot en door zijn helder inzicht de ongekroonde koning van de fashionable badplaats. Niemand, van hoe hoogen rang hij ook was, waagde het, zijn bevelen te weerstreven, en juist dat trok de heeren en dames aan, die in eigen kring onbepaalde gehoorzaamheid voor zich eischten. Nash verbeterde de wegen, bracht verlichting aan; veranderde de modderige hollen, die men speel- en balzalen noemde, in heldere vertrekken, waar men den ganschen dag kon zitten kaartspelen en dobbelen, en waar men steeds versnaperingen kon krijgen. Hij regelde alles, en maakte een „reglement”, dat o.a. deze bepalingen bevatte: ☼ „Geen „gentleman” mag zijn ticket voor het bal weggeven dan aan een anderen „gentleman” — behalve als iemand geen „gentleman” kent. ☼ Als een heer vóór de dames dringt op het bal, dan heeft hij slechte manieren. Iedereen moet dat in het vervolg laten, behalve hij,

die alleen respect voor zich zelve heeft. ☒ Ieder, die leugens en schandaaltjes vertelt, moet door ieder ander vermeden worden, behalve door hen, die het zelf ook doen". ☒ Beau Nash durfde tegen iedereen optreden. Toen eens een edelman het waagde, om met rijlaarzen op een bal te verschijnen, kwam Nash hem vragen, waar hij zijn paard had gelaten. De zaal moest onherroepelijk om 11 uur gesloten worden: zelfs aan een koninklijke prinses weigerde hij „nog één enkele dans"! Hij verbood den edellieden degens te dragen in Bath — ze werden zoo gemakkelijk voor allerlei futiele redenen getrokken! — en wie een ander tot een duel uitdaagde, werd gearresteerd. ☒ Een andere uitvinding van Nash was, dat de klokken van de groote kerk, de Abbey, werden geluid, als er een reiswagen met nieuwe gasten binnenkwam. Dan liep iedereen uit van de plaats waar hij was: in kerk of speelzaal, in huis of badhuis, om te zien, wie er kwamen. En de gelukkige nieuw-aangekomene mocht voor deze luide en luidende ontvangst zijn halve guinea offeren. Er bestaat een liedje op dit klokken-luiden: No city, dear mother, this city excels, in charming sweet sounds, both of fiddles and bells; I thought, like a fool, that they only would ring for a wedding or judge, or the birth of a king. But I found, 't was for me, that the good-natured people rang so hard, that I thought, they would pull down the steeple. so I took out my purse, as I hate to be shabby, and paid all the men, when they came from the Abbey. Yet some think it strange, they should make such a riot, in a place, where sick folk would be glad to be quiet. But I hear, it is the bus'ness of this corporation to welcome in all the great mew of the nation¹⁾.

☒ Met Beau Nash liep het slecht af. Alle hooge heeren lieten zich gaarne door hem de wet voorschrijven, maar het moest een grap blijven. Toen hij echter eenige edellieden voor het gerecht daagde, die tegen hem valsch gespeeld hadden, was het uit met zijn macht. De geheele beau-monde keerde zich tegen hem, den burgerjongen, en niemand wilde meer iets met hem te maken hebben. Op het levensgroot portret van Nash, dat op het stadhuis prijkte tusschen de busten van Newton en Pope, werd dit wreede en geestige epigram gepubliceerd: Inmortal Newton never spoke more truth, than here you'll [find; nor Pope himself ever penned [a joke severer on mankind.

The picture placed the busts [between adds to the thought much [strength:

Wisdom and Wit are little seen, but Folly's at full length.²⁾

☒ Arm en vriendenloos, in zijn latere jaren ondersteund door de stad, waarvoor hij zooveel gedaan had, stierf Nash op hoo-

Foto Hatton

PRIOR PARK TE BATH

gen leeftijd. ☒ Vele beroemdheden hebben in Bath vertoefd:

- 1) Geen stad, lieve moeder, overtreft deze stad in mooie geluiden van violen en klokken. Ik dacht als een dwaas, dat zij slechts zouden luiden voor bruiloft of rechtspraak, of geboorte eens konings. Maar 'k zag, 't was voor mij, dat het vroolijke volkje zoo luidde, dat 'k dacht, dat ze den klepel afrukten. Dus trok ik mijn beurs, want de gierigheid haat ik, en betaalde hen allen, toen ze uit de Abbey verschenen. Doch sommigen verwondren zich, dat zulk leven wordt gemaakt op een plaats, waar de zieken rust vragen. Maar 'k hoor, 't is een zaakje van deze corporatie Met een welkom te begroeten de grooten der natie.
- 2) Onsterflijke Newton sprak wel nooit grootere waarheid, dan ge hier vindt. En Pope zelf schreef nooit ernstiger grap omtrent de menschheid neer. 't Portret tusschen de busten geplaatst bevestigt dees' gedachte: *Wijsheid en Geest* ziet men slechts klein, *dwaasheid* ten voeten uit.

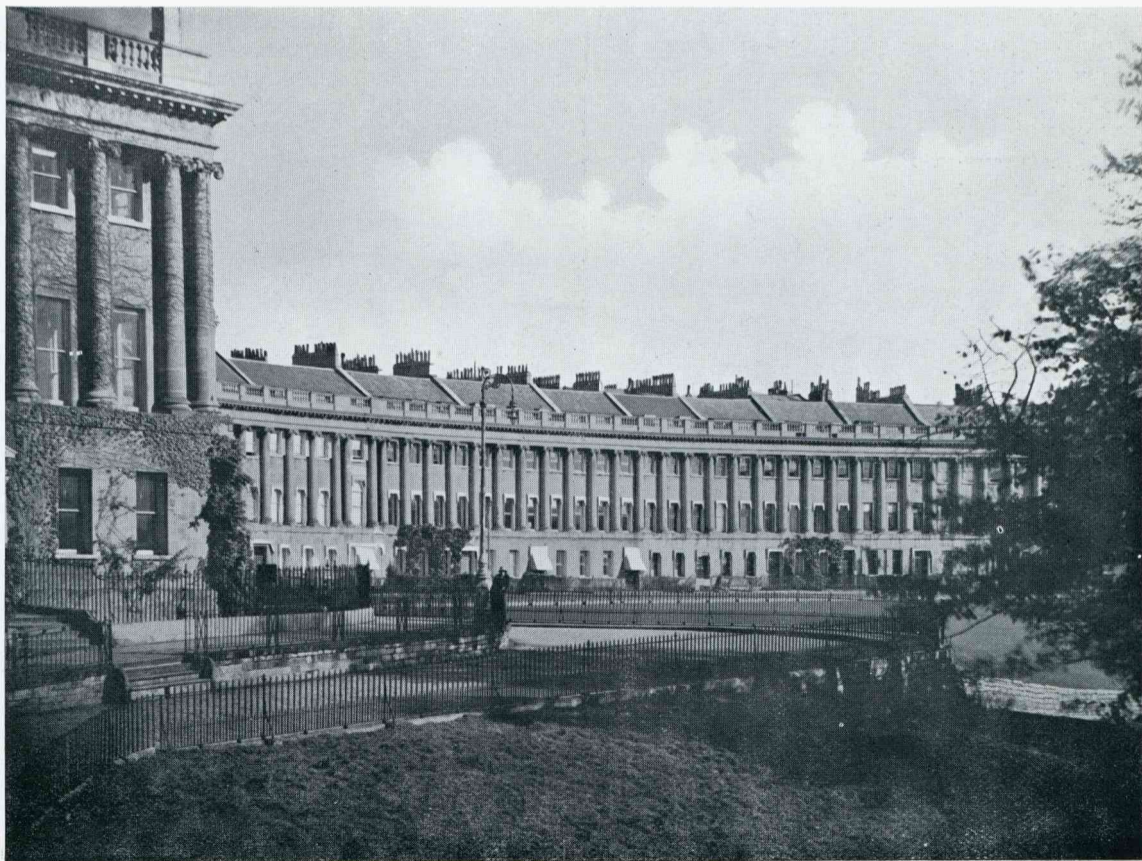
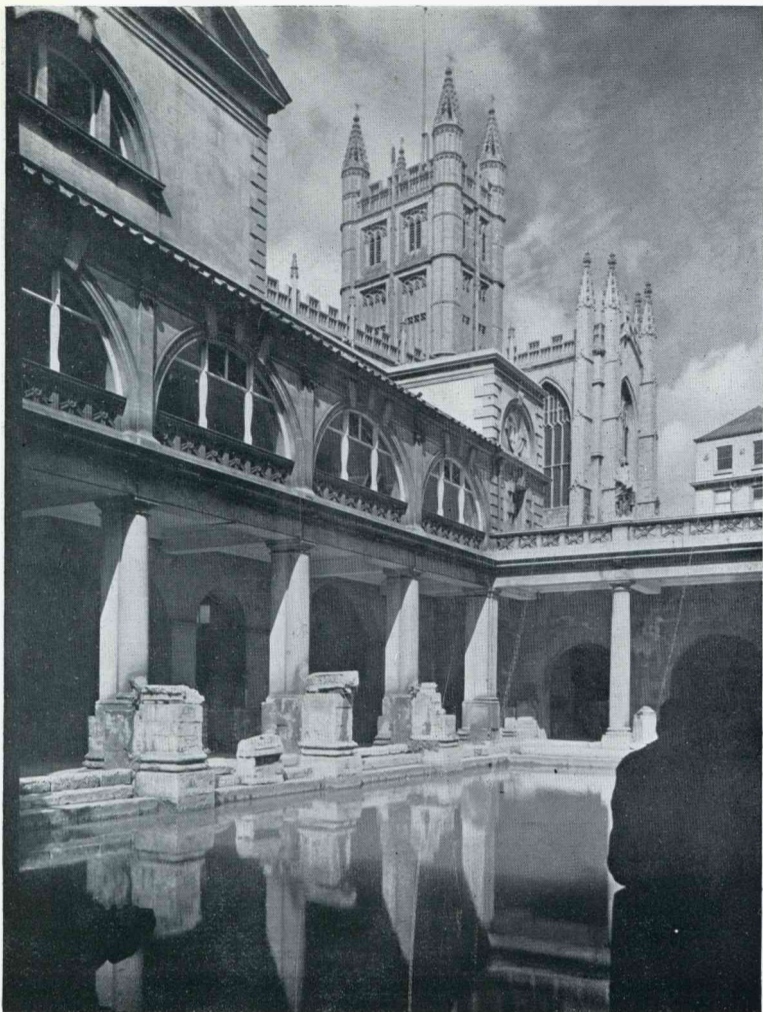

Foto H. Hatton

THE ROYAL CRESCENT TE BATH, IN 1769 GEBOUWD DOOR JOHN WOOD

HET GROOTE ROMEINSCHE BAD TE BATH

William Pitt, de minister; Gainsborough, de schilder; Livingstone, de ontdekkingsreiziger; Bulwer, de schrijver; Pitman, de uitvinder van „shorthand”. Pickwick werd hier door Dickens neergezet, om kaart te spelen met de stijve oude dames in de Pumproom, en half Engeland zal wel geflaneerd hebben langs de breede Pulteney-street, met haar statige huizen en hotels; op de oude brug, die ons zoo herinnert aan de Ponte Vecchio in Florence, en over de merkwaardige mooie pleinen in rondbouw, schepping van den architect Wood. En de klokken van de statige Abbey, om haar vele vensters de Lantaarn van Engeland genoemd, hebben geluid voor zieken en gezonden van alle standen, voor vromen en onvromen, want hoe woest men hier ook huis heeft gehouden, de kerkdienst werd nooit overgeslagen! ☞ De „Koningin van het Westen” wordt Bath ge-

noemd. Ja, de woeste prinses uit de 18e eeuw is nu een mooie, gedistingeerde en met bloemen gesierde vorstin geworden, die rustig nederzit aan den oever van de rivier, en met gedempte stem praat met de grijze dames en heeren, welke hier den winter doorbrengen.

De herleving van den volksdans

DOOR DR. ELISE VAN DER VEN-TEN BENSEL

AL bestaat er in ons land ook een streven om den volksdans in zijn karakter van groeps- of gemeenschapsdans weer tot levend element in de maatschappelijke samenleving te maken, toch staat deze beweging hier nog ver achter bij de volksdansherleving in Duitschland, Engeland en in de Scandinavische landen. Dezen achterstand behoeven wij echter niet te betreuren, wanneer we de volksdans-herleving niet als een op zichzelfstaand verschijnsel beschouwen, doch terecht als een onderdeel van algemeene cultuurstromingen der 20ste eeuw, welke zich kenmerken door een groote neiging tot gemeenschapszin in tegenstelling met het individualisme der 19de eeuw. ☞ Want, ontdaan van alle bijkomstigheden, blijkt de kern en de drijfkracht der herleving overal te zijn: het verlangen naar een gemeenschappelijke dans als uiting van een herboren gemeenschapszin. ☞ In de hierboven genoemde landen, waar de volksdansbeweging reeds in het eind der vorige eeuw opkwam, verraadt deze begrijpelijkerwijze nog vele 19de eeuwse opvattingen. In den aanvang vertoonde het ontwakend gevoel voor gemeenschapszin voornamelijk één aspect en wel het nationalistische, zoodat de herleving van oudsten datum, die der Scandinavische landen, geheel in nationalistische gevoelens wortelt. Men doste zich in de oude boerencostuums en men was gelukkig in dansen, die land- en stamgenoot verbonden, dansen, die duidelijk de heerschende 19de eeuwse invloeden vertoonen. In Duitschland en vooral in Engeland, waar de herleving iets later tot stand kwam, was het ontluikend gevoel voor gemeenschapszin minder begrensd, ofschoon in den aanvang verkleedpartijen in historische- of in boerendracht onmisbaar geacht werden bij een „echten” volksdans. ☞ De belangstelling voor volksdansen in ons land dateert eerst van de laatste 15 jaren. De tijd, waarin de herleving zich hier baan breekt, als uiting van hedendaagsche geestesstromingen, waarborgt een meer onbelemmerde ontplooiing; daarom is onze achterstand geen nadeel. In versneld tempo voltrekt zich thans hier een proces, waarvoor andere landen, door vorig-eeuwse opvattingen, tientallen jaren noodig hadden. Zeker, ook hier waren en zelfs zijn er nog kringen, waar men een volksdans gelijk stelt aan een boerendans, die men eerst „echt” kan uitvoeren in nationaal costuum, liefst met klompen aan! Anderen, die al ontgroeid zijn aan de idee boerendracht, zien in den volksdans toch slechts een tooneeldans, opgevoerd als een aardig nummertje ten pleziere van toeschouwers. Dan zijn er, die bij voor-

keur van „volksdansjes” spreken en deze dan volkomen gelijk stellen 'aan „kinderspeltjes op muziek”, terwijl enkelen den volksdans omhangen met een waas van romantische sentimentaliteit. Deze en soortgelijke opvattingen zijn ook in ons land nog blijven voortbestaan als overblijfselen van de verschillende stadia uit de herleving van den volksdans; de overgrootste meerderheid echter danst om gezamenlijk de vreugde van den groepsdans te beleven. ☞ Alvorens na te gaan, hoe de volksdansrenaissance zich voltrokken heeft, willen we het begrip „volksdans” aan een nader onderzoek onderwerpen. ☞ Afgaande op de vele beteekenissen, die het woord „volk” kan hebben, vat men ten onrechte soms volksdansen op als dansen van of voor het volk als klasse in de huidige maatschappij; bedoeld worden echter dansen, die vroe-

BOERENKERMIS MET IN HET MIDDEN EEN GROEP ZWAARDDANSENERS

(Naar een gravure van Breughel)

ger, toen er nog van een ongesplitste volkscultuur sprake was, door alle standen gedanst werden. Evenals alle takken van volkskunst is de volksdans in geheel West-Europa sedert de 16de eeuw steeds meer en meer in verval geraakt, zoodat op het eind der 19de eeuw nog slechts hier en daar volksdansen in zeer gedegeneerde vorm, vermengd met resten van salondansen, te vinden waren. ☒ Welke belangrijke functie de volksdans oorspronkelijk vervulde, leert ons de dans der primitieve volkeren. Bij hen is de dans te nauwste verbonden aan gebeurtenissen, welke den stam of het volk als gemeenschap betreffen. ☒ In zijn prachtig boekje „In den Hemel is eenen Dans”, verklaart Prof. G. v. d. Leeuw, hoe voor den primitieven mensch dansen en bidden één zijn. Hij danst niet zoo maar zonder reden, doch hij wil de natuurmachten of de goden dwingen hem geluk in den krijg, op jacht of in de bebouwing van zijn akkers te geven. Deze magisch-religieuze beteekenis omvat tegelijk de sociale, de aesthetische, de erotische en de sportieve functies van den dans. Wijlen Dr. G. Nieuwenhuis heeft eens terecht geschreven: „In het leven van den primitieven mensch is de dans het gemeenschappelijke centrum, waar de sectoren religie, oorlog, kunst en erotiek elkander ontmoeten”. ☒ Dat bij onze Germaansche voorouders de dans nog een belangrijke centrale functie vervulde, kunnen we, behalve uit andere gegevens, ook uit de Germaansche talen afleiden. Eenzelfde woord vinden we o.a. in het oud-Engelsch voor dans en offer, wat dus geheel op de godsdienstige beteekenis van den dans wijst. ☒ Uit verschillende verbodsbepalingen, die in middeleeuwsche en latere documenten en archieven voorkomen, blijkt met welk een ijver de overheid te velde trok tegen de verfoeide „heidensche” dansen. Wat er nog heden na zooveel eeuwen vervlakking en christelijken invloed aan ritueele handelingen in met dansen verbonden volksgebruiken en in kinderspelen te vinden is, wijst op een zeker religieus besef, dat nog lang door de dansers zelf, zij het dan in vagen vorm, behouden is. ☒ In hoofdzaak zijn de oorspronkelijk ritueele dansen, die nog heden in volksgebruiken zijn bewaard gebleven, in vier soorten te onderscheiden, welke onderling nauw verwant zijn. ☒ Men heeft ten 1ste den zwaarddans, ten 2de den morris, beide mannendansen, ten 3de de ommegang, rei- of kettingdansen en ten 4de den rondans. ☒ De zwaarddans, die nog heden traditioneel zoowel in vele Oost-Europeesche landen als in Noord-Engeland en het Baskenland gedanst wordt, was eens in alle landen van West-Europa inheemsch. Wat Nederland betreft, wordt hij in stadsrekeningen, nog tot het midden der 18de eeuw genoemd. Interessant is in dit verband de hierbij afgebeelde gravure van Breughel, gedateerd 1601, welke een dorpskermis voorstelt. In het midden zien we een groep zwaarddansers, die bezig zijn een zwaarddans uit te voeren geheel op dezelfde wijze, zooals deze nog heden in verscheidene mijnwerkersdorpen van Noord-Engeland voortleeft. Dicht bij de zwaarddansers in Breughel's tekening zien we een stokpaardje met twee berijders, terwijl op den achtergrond het aloude draakstekersspel van St. Joris, die de koningsdochter redt, wordt voorgesteld. Ook dit spel komt in beteekenis overeen met enkele zwaarddansspelen, dramatische handelingen, welke den zwaarddans begeleiden. ☒ De oudste verwijzing naar een zwaarddans in onze gewesten vinden we bij den Romeinschen geschiedschrijver Tacitus, die in zijn *Germania* verhaalt, hoe „naakte jongelingen, voor wie dit een spel was, tusschen zwaarden en dreigende speerpunten op en neer sprongen”. ☒ Olaus Magnus heeft in zijn werk „*Historiae de Gentibus Septentrionalibus*”, in 1555 verschenen, het eerst een vrij volledige beschrijving van een zwaarddans bij de Zweden gegeven. Deze komt in kardinale punten overeen met de zwaarddansen, die nog heden door de Noord-Engelsche mijnwerkers worden gedanst. De dansers zijn door hun zwaarden als in een aaneengesloten keten met elkaar verbonden; op kunstige wijze slingert men om en langs elkaar heen zonder de keten te verbreken. Op het eind worden de zwaarden dooreengekruist tot een „ster”, welke om het hoofd geplaatst wordt van iemand, die in het midden neerknielt. Wanneer de dansers hun zwaarden uit de „ster” terugtrekken, valt het slachtoffer, schijnbaar getroffen neer, doch staat dan als herboren weder op. Dit is een symbolische handeling, welke in sommige zwaarddansspelen tot een geheel toneelspel is uitgewerkt. De zwaarddans is oorspronkelijk een mid-winter-rite, waarin de oude jaargeest wordt onthoofd en verjongd als nieuwe vegetatiegeest weer oprijst; 't is een symbolische voorstelling van den af- en den opgang van het jaar. De zwaarden stellen de zonne-

ENGELSCH ZWAARDDANSERS

stralen voor, die in elkaar gestoken, een zonneteeken vormen. De dansers bootsen den loop der zon na, evenals eens de zonnepriesters, die door bezwerende handelingen trachtten in het donker jaargetijde de zon in haar baan op te voeren. De slingerdansen der dansen en het begeleidende spel toonen, dat de zwaarddansen in verband staan met oude cultusplaatsen, Trojaburgen, die met hun typische slingerdansen nu nog hier en daar te vinden zijn, o.a. op Gothland, waar ik zulk een Trojaburg zag. ☒ In tegenstelling met den zwaarddans is de morris een ritueele dans van het voorjaar, waarin men door stampen en springen de groei-kracht der aarde wil bevorderen. Talrijk zijn de verwijzingen in de Europeesche litteratuur naar de morris of morisco; ook in ons land bijv. in de stadsrekening

MORRISDANSERS UIT BAMPTON IN THE BUSH

van Middelburg wordt de „moressendans” genoemd. Evenals de zwaarddans, is hij in Engeland 't langst bewaard gebleven. ☒ Morris is van „moor” afgeleid. Daar de dansers vroeger hun gezicht met roet zwart maakten, geleken ze op mooren; de moor gold immers als hèt type van den zwarte evenals dit nu de neger is. Het zwart maken der gezichten diende evenals het wuiven met witte doeken en het rinkelen der schellen, waarmede de morrisdansen voorzien zijn, om demonen op de vlucht te jagen. Evenals de symbolische beteekenis is ook het karakter der dansen geheel verschillend. Bij den morris is er een individueele techniek, welke zich demonstreert in hooge, veerkrachtige sprongen en in ingewikkelde arm- en beenbewegingen. De zwaarddans geeft geen gelegenheid tot individueele prestaties; met eenzelfde looppas zonder arm- of beenzwaaien is er slechts een opgaan in den gezamenlijken dans. ☒ Zooals eens de mensch door middel van den dans magischen invloed op de natuurmachten pogde uit te oefenen, is het nu de dans, die door zijn hypnotisch rythme en zijn schoonen vorm de deelnemers als het ware dwingt zich in harmonisch samengaan te onderwerpen aan zijn magischen invloed. Dit verklaart de groote aantrekkingskracht, welke zwaarddans en morris nog in onzen tijd uitoefenen. Niet alleen in Engeland telt men onder de leden der Engelsche Volksdansvereniging vele enthousiaste beoefenaars, doch ook in Duitschland en in ons land hebben zoowel de morris- als de zwaarddans weer ingang gevonden. ☒ In tegenstelling met deze, bieden de beide andere soorten oorspronkelijk ritueele dansen, de rei- en de rondedansen, in den 19den eeuwischen vorm, niet veel fraais te bewonderen. En in melodie en in beweging toonen ze zóózeer de sporen van het degeneratieproces der laatste eeuwen, dat er vaak nauwelijks van dansen meer sprake is. (Slot volgt)

De Heilige Grafkerk

DOOR

R. B. VAN WULFFTEN FALTHE

OFSCHOON niet de grootste en uit een architectonisch gezichtspunt niet de fraaiste, moet de Heilige Grafkerk te Jeruzalem, de St. Sépulcre, echter als de meest eerbiedwaardige kerk der Christenheid beschouwd worden. Zij verheft zich, ver boven de haar omringende gebouwen uitstekend, boven de plekken, die algemeen gehouden worden voor het graf van Christus en den top van den heuvel Golgotha. ☒ Het oudste heiligdom aldaar werd onder de regeering van den Byzantijschen Keizer Constantijn, wiens moeder, Helena, op die plaats het H. Kruis ontdekte, gebouwd en in 336 gewijd. Slechts enkele resten van deze eerste kerk, die in 614 door de Perzen werd verbrand, zijn bewaard gebleven. ☒ Spoedig evenwel — tusschen 616 en 624 — verrezen op de puinhoopen een drietal nieuwe kerken, dicht bij elkaar, waaraan in 670 een vierde werd toegevoegd. Ook aan deze kerken was geen lang leven beschoren; in 1055 stond op deze plaatsen een andere kerk, welke door de Kruisvaarders bij hun komst in Jeruzalem, in 1099, werd aangetroffen. ☒ Deze vonden het bestaande gebouw onwaardig voor een zoo heilige plaats, waarom zij, na de bevestiging van het Koninkrijk Jeruzalem, in den aanvang der 12e eeuw, een groote kerk oprichtten, die alle hei-

lige plaatsen te samen overwelfde. Ofschoon de kerk in den loop der latere eeuwen nog menige verandering, vernieling, en vernieuwing moest ondergaan, zijn enkele deelen van dezen Romaanschen bouw goed bewaard gebleven en te midden der latere bouwsels van verschillende stijlen duidelijk te herkennen. ☒ Na de vernieuwingen in 1187 en 1244, spreekt de historie van een nieuwe en schoone kerk in 1310, waarop 90 jaren later twee enorme koepels werden aangebracht. De volgende eeuwen waren een slechte tijd voor de kerk, die voor een groot gedeelte tot ruïne verviel; eerst in 1719 vond een grondige restauratie plaats. ☒ Lang echter mocht deze nieuwe constructie niet aan de elementen weerstand bieden; een hevige brand vernielde in 1808 weer het grootste gedeelte. ☒ Aan de Grieken en Armeniërs is daarna wederom een

nieuwe kerk te danken; zij verschaften het benodigde geld en een uitstekend architect, Comenus Kalfa van Mythilene, deed de kerk uit haar asch op de oude grondslagen verrijzen. In 1868 eindelijk vond een laatste herstelling, in hoofdzaak aan den koepel plaats, na een overeenkomst gesloten door Frankrijk, Rusland en Turkije, onder welk laatstgenoemd rijk Palestina toentertijde ressorteerde. ☒ Zooals reeds uit de geschiedenis der kerk valt af te leiden, vormt deze geen architectonisch geheel. ☒ Zij is niet tot stand gekomen volgens een vast en welomlijnd plan, maar geworden door de historie. ☒ De verschillende bouwmeesters, die haar hersteld, vernieuwd en uitgebreid hebben, hebben voortgewerkt op de oude grondslagen en tradities; zij hebben getracht de kapellen en kerken, die ieder een bepaalde heilige plaats overdekten, tot één geheel te vereenigen. ☒ Hierbij komt nog, dat zij niet het Heiligdom is van één kerkgenootschap, doch van ettelijke secten, die alle rechten op de H. plaatsen deden gelden en vaak vijandig tegenover elkaar stonden. Zij is in haar tegenwoordigen vorm een verzameling kapellen, portalen, beuken, schepen, gangen en trappen van allerlei vorm en grootte. ☒ Groote en kleine, vierkante en veelhoekige ruimten, onderling verbonden, volgen elkaar

INGANG VAN DE HEILIGE GRAFKERK TE JERUZALEM

op; gelijkvloers, onder den grond en in verdiepingen daarboven een waar labyrinth vormende. ☒ Geheimzinnig doet zij aan; het daglicht kan maar in enkele ruimten doordringen; lampen verlichten spaarzaam groote uitgestrektheden; vele gedeelten zijn in zwarte duisternis gehuld. ☒ Ofschoon niet in het midden gelegen, vormt de groote Rotonde, welks hooge koepel door 18 massieve, vierkante zuilen gedragen wordt, het hart der kerk. ☒ Zij omsluit het graf van Christus — een spleet in de rots, bedekt door een marmeren plaat — waaromheen een mausoleum gebouwd is, waarin vóór de kapel van den engel, daarachter het eigenlijke graf is gelegen. Beide zijn rijk versierd en verlicht door de gouden lampen van de Latijnen (R. K.), de Grieken, Armeniërs en Kopten. ☒ Een onophoudelijke stroom van bedevaartgangers verdringt zich tijdens de Paaschdagen voor dit Heiligste van het Heilige. ☒ In kleine groepen worden de wachtenden toegelaten in de zeer beperkte ruimte van het Heilige Graf, waar nauwelijks 2 M² voor de bezoekers beschikbaar is. Toeven kan men er niet, de kerkeknechten manen onophoudelijk tot spoed aan;

voor devotie leent de Paaschweek zich niet. ☼ Aan de Grootte Rotonde sluit het Grieksch-Orthodoxe kerkgedeelte aan; overdadig rijk versierd met goud en schilderijen. Nabij den ingang bevindt zich een kelk met een afgeplatten bol, die in de tijden, waarin men zich de aarde als een platte schijf voorstelde, als haar middelpunt beschouwd werd. Meer naar achteren, aan de beide lange zijden, troonen de zetels, bestemd voor de patriarchen van Jeruzalem en Antiochië. ☼ Het altaar is, zooals in alle Grieksche kerken, door een niet doorlopende wand aan het oog der leeken onttrokken. ☼ Ter zijde van de Grieksche kapel moet het oudste gedeelte der kerk gezocht worden, de kerk der kruisvaarders, waarvan de fragmenten in de latere bouwsels duidelijk te herkennen zijn; volgens de overlevering bevindt zij zich boven den tuin van

Joseph van Arimathea; hier wordt ook een cel getoond, die als de gevangenis van Christus beschouwd wordt. ☼ De ruimte aan de andere zijde van dit oudste gedeelte behoort aan de Latijnen; zij bestaat uit een klooster, sacristie en de Kapel der Verschijning, waar Christus, na Zijn opstanding, aan Zijn Moeder verscheen. ☼ Donkere gangen en trappen leiden naar de onderaardsche crypt, waar de reeds eerder genoemde H. Helena het H. Kruis vond. ☼ In het ruime portaal bij den hoofdingang van de Grafkerk bevindt zich de plaats der Zalving; de oorspronkelijke marmeren plaat die deze plek bedekte is reeds (meer dan éénmaal) vervangen moeten worden, daar zij niet bestand bleek tegen de devote aanraking en de kussen der talrijke pilgrims, die hier in den loop der eeuwen passeerden. ☼ Dicht hierbij leidt een smalle trap naar de twee kapellen, die den top van Golgotha omvatten. Boven de plaats waar het kruis stond is een altaar opgericht; een opening in de marmeren vloerbedekking vertoont de naakte rots. ☼ Overal in de geheele kerk verspreid liggen de speciale kapellen der Abessyniërs, Kopten, Maronieten, Oud- en Vereenigde Syriërs, Armeniërs en de talrijke kapellen der Grieken. ☼ Slechts de Protestanten hebben hier geen eigen heiligdom. ☼ Buitengewoon leent de kerk zich

voor processies, die vooral in de Paaschweken — het Grieksche Paaschfeest, bepaald door den Juliaanschen kalender, valt op een anderen datum — talrijk zijn. ☼ Prachtig klonk het geluid der geschoolde stemmen, aanzwellend en wegstervend, door de ruimten. ☼ Meermalen richtten wij, tijdens de drie weken, die wij het voorrecht hadden in Jeruzalem te vertoeven, onze schreden naar de St. Sépulcre, doch bij voorkeur op de uren buiten de kerkelijke diensten. ☼ Meer dan op de groote, drukke feestdagen gaat van dit machtige gebouw op deze historische plek op de stille uren een bekoring en wijding uit, waaraan geen mensch zich zal kunnen onttrekken.

Aphorismen. Als men uit den levensstrijd geen ervaring put, is men als de onnoozele, die ondanks de veranderingen om hem heen, voortdeint op de oude melodie.

Wij moeten uiterlijk toonen wat er innerlijk omgaat door onze daden overeen te laten stemmen met onze zuivere gedachte.

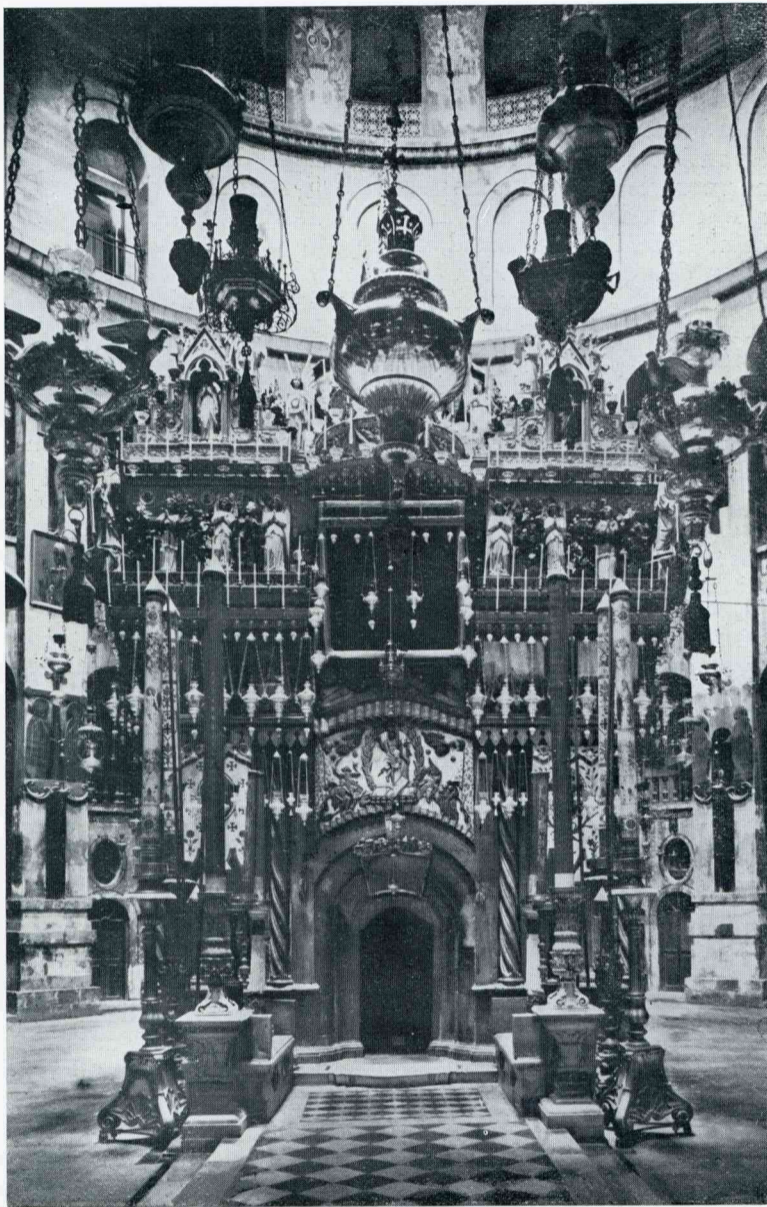
M. W. B.

EEN ZINRIJKE MUGGENVAL

DOOR DR. J. BERGNER

IN het vroege voorjaar, vóór nog het groene looverdak zich over onze bosschen sluit, trekt een zonderlinge plant onze aandacht, de Gevlekte Aronskelk, *Arum maculatum* L., onze aandacht. Met zijn groen, tuitvormig schutblad, waaruit een roodbruine kolf omhoogkomt, doet deze vergiftige plant, die vrij algemeen, ook in ons land, op vochtige, beschaduwde plaatsen in bosschen voorkomt, zóó vreemd aan, dat menigeen zich aangetrokken zal voelen haar nader te beschouwen. ☼ De eerste verrassing die ons treft wanneer wij de opvallende bladscheede openen, is een zwerm montere muggen, die er terstond vandoorgaan. Door den aasgeur der

bloesems reeds van verre aangelokt, strijken namelijk tal van mugjes, en ook enkele kleine insecten en kevers, neer op den als rottend vleesch gekleurde kolf en klauteren dan de diepte in. In den tegenwind beschermden ketel daar is het, dank zij de voortdurende ontbinding van de zetmeelhoudende kolf, 8 tot 10° warmer dan buiten in de voorjaarslucht. Geen wonder dus, dat op gure dagen en gedurende de nog vrij koude nachten honderden dergelijke lichtgevleugelde gasten in dit verwarmde kamertje vluchten. Eén onderzoeker heeft eens ruim 4000 ingesloopenen geteld; om zeker te zijn van zijn zaak had hij den afgesneden kolf terstond in spiritus gelegd. Natuurlijk konden zulke massa's diertjes zich ternauwernood in den kerker roeren, laat staan hem verlaten, want de aan den nauwen ingang staande en omlaag gerichte haren laten wel een insect omlaagkruipen, maar beletten een omhoogklauterende mug den terugweg. Zij vliegen dus in de donkere gevangenis rond en stooten in de nauwe ruimte aldoor tegen de bloesems. Maar dit wil moeder natuur juist, want zij stelt dit spartelende gezelschap in dienst der bestuiving, teneinde de instandhouding der merkwaardige plantensoort te verzekeren. ☼ Tot beter begrip der zaak bezien wij nu de tweede afbeelding. Daar zien wij aan den voet der bloemas

HET MAUSOLEUM BOVEN HET GRAF VAN CHRISTUS IN DE GROOTE ROTONDE VAN DE HEILIGE GRAFKERK TE JERUZALEM

groene kogeltjes, de uit vruchtbeginsel en stempel bestaande vrouwelijke bloempjes. Door een krans van borstels gescheiden, volgt dan de schare der donkerroode, slechts uit meeldraden bestaande mannelijke bloempjes, terwijl daarboven de reeds genoemde lange haren het nauwe poortje versperren — een eigenaardige, op bestuiving door insecten aangewezen bloeiwijze. Het doel van deze geraffineerde val is daarmede reeds gemakkelijk herkenbaar, want de gevangen insecten raken noodgedrongen de rijpe stempels aan en bevruchten ze met het rijpe stuifmeel, dat ze uit een andere, oudere bloeiwijze dezer plant aan hun lichaam met zich rondragen. ☼ Spoedig verdrogen de stempels en scheiden een zoeten nektar af, waaraan zich de gevangen insecten laven, die hun honger toch reeds aan den sappigen binnenwand stilden. Nu openen de meeldraden zich en bepoederen grondig de geheele verzameling insecten, die letterlijk in het oranje stuifmeel waden. Nu eerst kijken ook de tralies van hun gevangenis: de draden, die den uitgang versperden, drogen in, de bloemscheede verslapt en laat de arrestanten los, die, in 't

geheel niet wijzer geworden door hun gevangenschap, terstond weder zulk een fideele, zachte gevangenis opzoeken. — Midden in den zomer rijpen dan de scharlaken-roode bessen, die na het verschrompelen van de kolf reeds van verre zichtbaar zijn. Vooral de lijsters zijn hier dol op, maar de harde zaden zijn onverteerbaar en zoo verspreiden de vogels de Aronskelken wijd en zijd.

De Haarlemmermeerpolder

DOOR J. SPRUIT

DE Haarlemmermeer is een van onze jongste polders; als specimen van polder-schoon daarom misschien minder geschikt. Want waar in de oude polders in het Noorden der provincie nog overblijfselen te vinden zijn van oude Amsterdamsche buitenverblijven — dat was in de dagen vóórdat de Vecht „in de mode” kwam — is het oudste huis in de Meer nog geen honderd jaar oud. En ook die heerlijke oude molentjes, zeventiende-eeuwsch hekken tusschen statige zuilen, eeuwenoude bemoste daken, tusschen het groen weggedoken — dat alles ontbreekt hier! En tòch. Toch heeft „de Meer” z'n charme voor wie dezen grooten polder kent, er gedwaald heeft in alle jaargetijden, en de Ringvaart bezeild . . . Wat allereerst treft, is de wijidheid, de haast eentonige uitgestrektheid van de velden, die zich aan weerszijden van de kaarsrechte polderwegen vertoonen. Maar wie goed kijkt, zal — al naar de jaargetijden wisselen — er den zilvergrijzen reiger zien staan, hautain den fijnen kop geheven, een Japansch figuurtje in onze boerenvelden — of de wilde eenden in V-vorm weg zien trekken onder den laaghangenden najaarshemel. En als het éven begint lente te worden, dan krijgen we weer het gedoe, het bedrijvig kwetteren en kwaken van de tàmme eenden in de sloten onder aan den dijk.

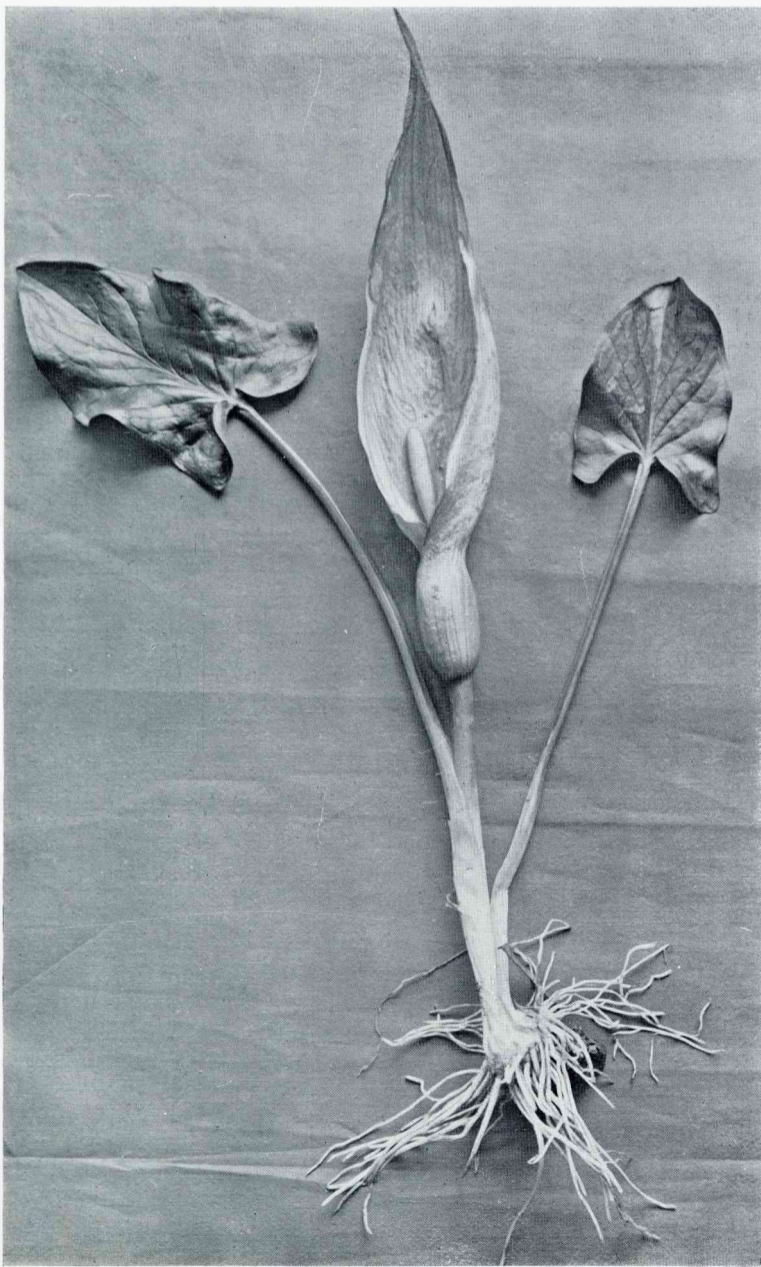

Foto Herzberg

GEVLEKTE ARONSKELK (*ARUM MACULATUM*)

Dat slobbert kroos, dat rept en poetst zich, dat het 'n lieve lust is. En dan komen de vlugge zwaluwen met hun zilverwitte buikjes, en nog zoovele andere vogels, die leven en afwisseling geven aan de vlakke landen.

Maar op 't land zélf is ook genoeg te zien. De gewassen komen op; zie het vlas bloeien, de aardappelvelden in de zon staan pronken. Zie de koeien op de stukken weiland aan de randen van den polder — is dat niet weer een heel ander gezicht dan de velden met zomer- en wintertarwe in het midden? Dat is de bekoring van onze Haarlemmermeer: de verscheidenheid van grondsoort, van uiterlijk daardoor ook . . . en van boerderijen. — Maar daartoe dienen we een stukje historie op te halen. In de 16de eeuw bestonden er tusschen Amsterdam, Haarlem en Sloten, Leiden en Aalsmeer zes verschillende meren, waarvan één toen reeds het Haarlemmermeer genoemd werd. Doordat de grond rondom en tusschen de meren zeer drassig was, werd hij langzamerhand geheel „verveend”, afgestoken dus om turf te winnen, waardoor de zes meren tusslotte één groot meer gingen vormen. Dit Haarlemmermeer, dat door zijn groote diepte en steeds zich uitbreidende oppervlakte een gevaar voor descheepvaart was, en ook herhaaldelijk dreigde Rijnland te overstroommen, werd tusslotte in 1849 leeggemalen. De Ringdijk rondom dateert van 1840. — Doordat er dwars door een ouden uitlooper van de Heemsteedsche duinen werd heengegraven om de Ringvaart en -dijk te leggen, en doordat er hier sprake is van zes verschillende meren, in later tijd één geworden, vinden we in de Haarlemmermeer een ware staalkaart van grondsoorten, tot zandgrond van de oude duinen toe! Natuurlijk heeft dit zijn invloed op de verbouwde gewassen, en daardoor op het uiterlijk van den polder. Van den Ringdijk af „duiken” de wegen den polder in, we zien niets dan weilanden eerst, met vette koeien; een Hollandsch gezicht. Maar naar het midden toe verdwijnen de weilanden en komt de tarwe, de rogge en het vlas aan de beurt. Tusschen al die verscheiden stukken bouwland, langs de rechte wegen, boomloos vaak en eindeloos-ver . . . liggen dan de boerderijen. Dat is een tweede wonderlijk iets: al die boerderijen. Toen de Meer in 1852 drooggelegd was, vestigden zich al heel gauw landbouwers uit alle streken van Nederland in den nieuwen polder. En . . . bouwden er hun huizen naar het type van hun geboortestreek. Zoodat we van alles in de Meer terugvinden: de West-Friesche, vierkante hoeve, de Twentsche boerderij met haar hoog, spits dak, en zelfs hier en daar een Limburgsche boerenhuizinge met ommuurden binnenhof! In de eerste tijden van „kolonisatie” droegen de boerinnen nog de mutsen uit de streek, waarvan zij kwamen; nu is dat alles langzamerhand genivelleerd, en verdwijnt het typische ook uit de bouw van de hoeven steeds meer. Maar de polder behoudt zijn schoonheid voor wie haar waardeeren kan. Langs de Ringvaart staan 's zomers in bossen de gele lisschen te bloeien; een tjalk, op weg naar de Kaag, glijdt statig voorbij, het water klokkend tegen z'n breede borst. „Goeie . . .” groeten we op de wijze van ons schippersvolk, en heffen loom een hand tot halverwege den schouder. „Goeie . . .” klinkt het van achter het roer terug, en een verwerde hand wordt een

Foto Herzberg

GEOPENDE BLOEMSCHEEDE VAN DEN ARONSKELK

eindje opgetild. De kleine huisjes langs den Ringdijk, in het Noorden welvarend, worden in het zuidelijk deel rommeliger, leunen scheef tegen elkander aan. De Ringvaart is ginds anders dan bij Heemstede. Zooals de polder zelf ook nog een paar ongedachte aspecten biedt: bij Aalsmeer, waar aan de „landzijde” van de Ringvaart de schoorsteenen oprijzen van de vele kwekerijen, en de kunstmatig gevormde eilandjes het steeds meer op het water winnen . . . daar vinden we warempel aan den „meerkant”, dus in den polder, laag beneden den dijk, een verzameling kassen liggen, en ginds blikkert nog een heele reeks ruiten in het zonlicht. . . . Aalsmeer heeft ook „poldergebied”. ☞ Dan rijden we over een breeden, zeldzaam mooien asfaltweg. Eéns zal dit een doorgaande verbinding met Amsterdam worden — zullen dan de reigers nog zoo rustig aan den kant van den weg durven staan vissen? ☞ Hooge radio-masten: Schiphol. En dan, midden in den landelijken polder, opeens de drukte van een groot vliegveld! Hoog boven ons snorren de blinkende vogels, er staat een enorm verkeersvliegtuig midden op het veld, een paar kleine ranke „jagers” starten. . . . een terras vol menschen, een bus naar Amsterdam, auto's ☞ Ergens op een hekje zitten een paar boerenjongens met wit-gekalkte klompen en geel-verschoten haar. Ze zien het bedrijvige gedoe met boersche terughoudendheid aan. En ja, tenslotte is Schiphol ook geen deel van de Meer, en zal Amsterdams vliegveld den polder wel intact laten!

OP DE HAARLEMMERMEER-RINGVAART

EEN TOSCAANSCH E STAD IN DE LATERE MIDDELEEUWEN

II) DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI. (Vervolg)

IV

BIJ de geboorte van Manfred — aldus luidt de overlevering — zweefden boven Tuscia twee reusachtige vrouwengestalten, gelijk twee ontzaglijke, zware wolken die onder donder en bliksem elkaar bevochten in het luchtruim. De eene heette Ghibeglia, de andere Guelfa. Zij voorzeiden de bloedige, vreeselijke oorlogen, die zouden woeden op den Toscaanschen bodem en ten slotte eindigen met de overwinning van de nationale gedachte, de leuze der Guelfi. ☞ Twee rassen: de Noordelijke Longobarden en Franken, het ras der overweldigers en de inheemsche Latijnsche stam, zouden nog eenmaal, voor het laatst, hun krachten meten, eer zij uitgeput, bloedig verwond op den Italiaanschen bodem zouden neerzijgen en het ras der Noordelingen afstand zou doen van zijn heerschappij. ☞ Deze laatste worsteling werd voorafgegaan door teekenen, die veel weg hadden van de catastrofes vóór het vergaan van de wereld. Van alle kanten nader-

den de onweerswolken, de hartstochten ziedden en de aarde beefde gelijk de Etna voor een eruptie. ☞ Het overlijden van Frederik II in October 1250 verhaastte den oorlog. In Florence voelde de volkspartij, de popolani, zich reeds sterk genoeg om het juk der Ghibellijsche heeren af te werpen. In een jarenlangen strijd moesten de burchtheeren het onderspit delven, de burgerij kwam aan het bewind, wist haar macht te handhaven en na de geheele Florentijnsche bevolking en al de boeren uit den omtrek te wapen te hebben geroepen, trok zij op tegen de eeuwenoude familiën der overheerschers. ☞ De doodstijding van Frederik kwam eerst tegen het einde van 1250 of het begin van 1251 uit Zuid-Italië. Onmiddellijk, reeds den 5en Januari, riep Florence de verbannen Guelfen terug naar de vaderstad, poogde een deel der Ghibellijnen over te halen en rustte zich uit tot den strijd tegen de bolwerken van de keizersgezinden, Pisa en Siena. ☞

HET POLDERHUIS TE HOOFDDORP IN DE HAARLEMMERMEER

Beide republieken zonnen op tegenweer en deden hun best de kleinere steden, die Florence vijandig waren en den Ghibellijnschen adel van geheel Toscane voor zich te winnen. Hun pogingen gelukten en den 19en Juni 1251 sloten Siena en Pisa met Pistoja in de nabijheid van Pontedera een verbond, waarbij zij elkander toezegden „vriendschap en eendracht in alle eeuwigheid”. Indien Florence met een dier steden den strijd zou aanbinden, zou deze geen vrede kunnen sluiten zonder de toestemming van de twee andere bondgenooten. Ook werd besloten den handel van Florence te boycotten en wie het zou wagen met de vijandige stad financiële betrekkingen aan te knopen, werd veroordeeld tot een geldboete van tweemaal het bedrag der verkochte goederen. ☒ Het tractaat was niet slechts gericht tegen Florence, doch ook tegen Lucca, den hoofdzetel der Guelfen. ☒ In die tijden werden heel wat verdragen bezworen, maar nog vaker geschonden; tot teeken van den eeuwigen duur der verbindingen moesten ditmaal niet slechts de representanten der verbonden steden, doch alle inwoners van 20 tot 70 jaren oud, om de vijf jaar het verdrag onder eede bekrachtigen. Zooals wij zullen zien, hebben ook deze verscherpte bepalingen tot niets geleid. ☒ Tot het verbond der drie steden traden weldra toe de Ghibellijnen uit Florence en uit Prato, het geslacht der Ubaldini uit Mugello, de graven di Mangona en de zonen van Azzo di Montaccianico. Zij werden op plechtige wijze beëdigd in de Sint Andreas kerk te Siena. Op de bank van Il-dobrandino Cacciaconte deponeerden de bondgenooten een bedrag van 15.000 lire tot dekking der schade, die de Florentijnsche Ghibellij-

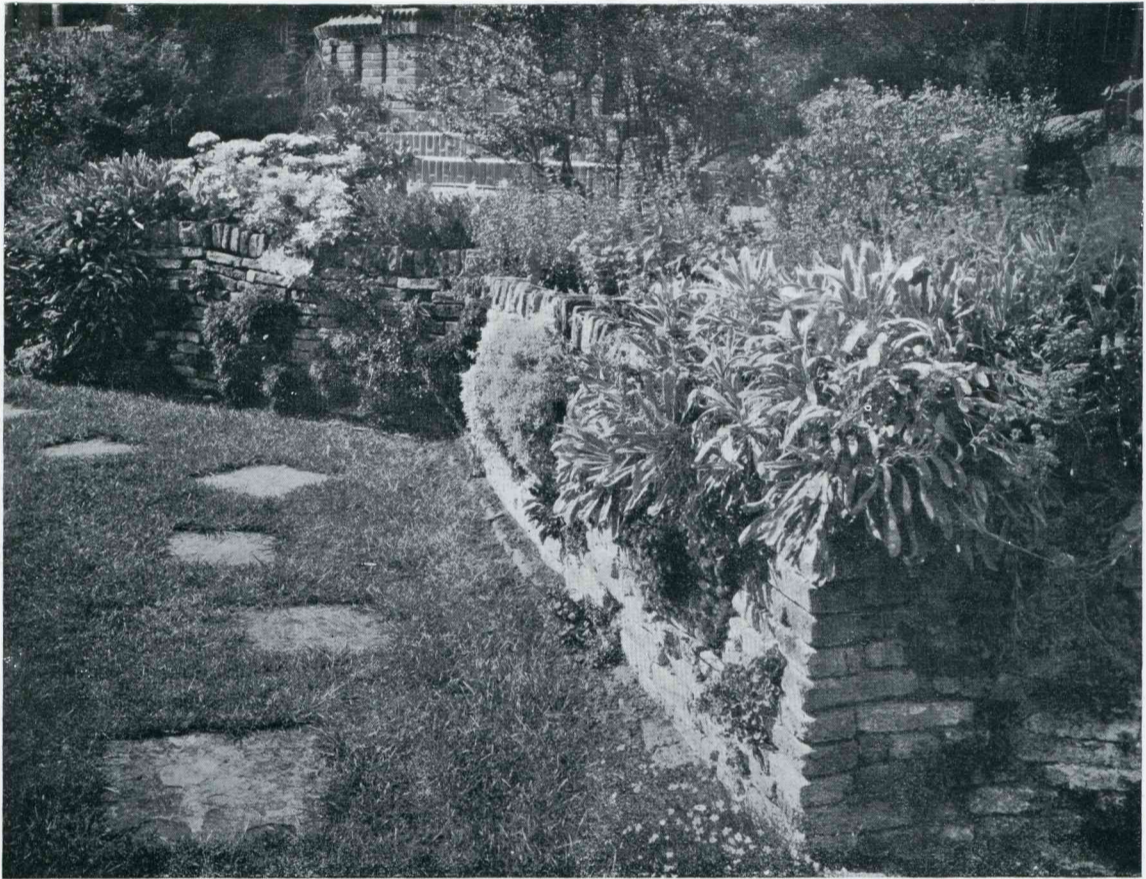

Foto H. Blok

EEN MOOI BEPLANTE MUURTUIN

nen hadden geleden, benevens 4.000 lire voor de uitgaven van het verbond. ☒ Ten laatste sloten zich bij de Ghibellijnen aan de graven van Guidi en de stad Arezzo, zoodat de liga dreigende afmetingen aannam voor Florence, want haar strijdkrachten en die van de liga wogen thans volkomen tegen elkander op. ☒ De republiek aan de Arno verzuimde evenmin zich te versterken, en aan haar zijde stonden aan het einde van het jaar 1251 de steden San Miniato, Lucca, Orvieto, ja zelfs Genua. ☒ Door een ring van vijanden omgeven, wilde Florence het tijdstip niet afwachten, dat de bondgenooten haar van alle zijden zouden aanvallen, doch opende zelve het offensief. Eerder dan men verwacht had, stonden de legers der republiek voor de muren van de zwakste en tevens dichtstbijgelegen vijandelijke stad Pistoja, maar de aanval gelukte niet al te best, daar de Ghibellijnen uit Florence geen medewerking verleenden, zoodat de belegeringstroepen veel te zwak waren. Het volk der republiek nam op vreeselijke wijze wraak op de aristocratische Ghibellijnsche geslachten en verbande hen uit de stad, waartoe het gerucht, dat door de stad liep, als zouden zij heimelijk zijn toegetreden tot den vijandigen stedenbond, had bijgedragen. De verbittering tegen de verraders was zóó groot, dat de gemeente zelfs het besluit nam om de Ghibellijnsche kleuren in het stedelijke wapen door andere te vervangen, ten einde alle gemeenschappelijke betrekkingen af te breken. (Wordt vervolgd)

Wenken voor tuinbeplanting

MUUR- OF ROTSTUINEN?

AL eerder hebben wij getracht aan te toonen, dat het gebruik van steen, flagstone of rots in de tuinen vele mogelijkheden van beplanting geeft, meer verschil van vocht en droogte, schaduw en zon, warmte en koelte. En al naar gelang de aard van de plant is, kan het plekje wezen waar ze groeien zal. Wat zullen wij nu kiezen, een rotstuin of een muurtuin? Laten wij met aauwending van rotssteenen voorzichtig zijn! Thans, nu het wel een beetje mode is geworden om in elken tuin steenwerk te gebruiken, ziet men soms rotsen, klein of groot, in tuinen, die daar in het minst niet voor geschikt zijn, in voortuinen van doodgewone huizenrijen de meest romantische rotsgroepen. Rotstuinen met passende beplanting verlangen ook een passende omgeving en bovenal ruimte; in de meeste gevallen is in villa- of middelmatig groote tuinen het gebruik van muurtuinen te verkiezen. De muurtuin heeft pas reden van bestaan als hij in de architectuur van den geheelen tuin een rol speelt, b.v. als omlijsting van een vij-

vertje of verdiepte gedeelte, zooals we dit al eens in vorige keer in deze rubriek bespraken. Ook als afsluiting van het terras, het verhoogde gedeelte rondom het huis, is de muurtuin op zijn plaats, met midden in een trap, ook van baksteen, om naar het lagere tuingedeelte te gaan. Hier bereiken wij al dadelijk drie beplantingsmogelijkheden mee: bovenop den muur, voor planten die goed tegen weer en wind kunnen en veel zon ver-

langen, tusschen de breede voegen van den gestapelden buitenkant voor echte muurplanten en onderaan voor vochtminnende planten. Zoo'n muur — mits goed beplant — kan een geweldige bloemenpracht van groote verscheidenheid voortbrengen. ☒ Laten wij eens zien wat er al niet op kan groeien! Doch laten wij ons uit al dien overvloed bepalen tot enkele van de meest aanbevelenswaardige soorten om deze des te beter te kunnen onthouden. ☒ Om bovenop den muur te planten zijn geschikt: *Alyssum argenteum*, *Arabis* dubbel wit, *Centaurea dealbata* (korenbloem), met grijsgroen loof en rose bloemen, *Dianthus* Rose de May, *Erigeron* Fontainebleau met groote blauwe sterbloemen, *Gypsophila*, het dubbelbloemige Sluierkruid, *Lavendula*, *Papaver nudicaule* en *Sedum acre*, de muurpeper. ☒ Om in de voegen tusschen de steenen te planten: *Aubrietia*, *Campanula carpatica*, *Dianthus deltoides* of berg-anjelier, *Iberis Saxatilis*, *Linaria* of muurleeuwenbek, *Saxifraga* G. F. Wilson, *Sempervivum*, huislook, *Tunica Saxifraga* en *Veronicum occidentale*. ☒ Voor onderaan den muur en rond de trap: *Dryas octopetala*, *Hepatica* in kleuren op wat voor de zon verscholen plekjes, *Helleborus*, *Iris pumila*, *Megasia* met groote bladeren en vroege rose bloemen, *Mimulus* Bee's Dazzler, *Primula acaulis*, *Viola odorata* en *Viola cornuta*.
B.